

סבא

שקלום זאב

פרקי חיים וזיכרונות מהחסיד
הרב שלום זאב ע"ה קרוגליאק

תשורה משמחת הנישואין של
שניאור זלמן וחיה מושקא
קרוגליאק
ליג בעומר התשפ"ו

פתח דבר

בעזה"ת

לזיכרון טוב, ליום כלולות צאצאינו החתן התמים מ' שניאור זלמן שי' עם ב"ג הכלה המהוללה מ' חיה מושקא תחי', הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, ב"תשורה" ייחודית המוסגרת בזה.

מנהג ה'תשורה' – יסודו בהררי קודש – כמו מנהגי חתונה רבים, אשר הינם מיסודים על המנהגים שנהג כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח ביום י"ד כסלו ה'תרפ"ט, וכ"ק אדמו"ר מה"מ נהג בהם ובנו טוב עין והנחילנו את אותם מנהגי מלכות, ומהם – ה"תשורה" של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע לכל הנוטלים חלק בשמחת הנישואין של כ"ק אדמו"ר מה"מ והרבנית הצדקנית מרת חיה מושקא ע"ה.

בחוברת שלפנינו לקט סיפורים על הסבא שלום זאב שי' קרוגליאק, סבא רבה של החתן. וכהוספה: שיחת ל"ג בעומר ה'תש"מ ליוצאי ברית המועצות.

בהוקרה ובברכה לידידנו ומכירנו, אשר הואילו לשמוח אתנו יחדיו, ביום שמחת לבבנו, ולברך את הזוג יחיו, ואותנו כולנו, בברכת מז"ט, וחיים מאושרים בגשמיות ורוחניות.

הא-ל הטוב, הוא יתברך, יברך אותם ואנשי ביתם יחיו, בתוך כלל אחב"י יחיו, בברכות מאליפות מנפש ועד בשר.

וביום שמחת לבבנו, נביע תפילותינו ומשאלותינו מהשי"ת, אשר "מהרה ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה גו", בגאולה האמיתית והשלימה בביאת והתגלות משיח צדקנו.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד.

בהוקרה ובשמחה

נחום וסטישיא ברכה תמרין

ז"יאטומיר

אליעזר וחנה קרוגליאק

כפר חב"ד

סגל בני ברק

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, כ' כסלו תשכ"ט
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' משה שמואל שמעלקא שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בה למזל
טוב ונקרא שמה בישראל חנה הי',

הנה יה"ר מהשי"ח שיגדלה ביחד עם זוג'
הי' לחורה ולחופה ולמעשים טובים מהוך חרהבה.

ידוע כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר
מנחגנו הוא לאמר גם בלידה בה לחורה ולחופה
ולמעשים טובים, ע"פ סרו"ל (ברכות יז' א) נשים
במאי זכ"ן באקרוי' כו' באתנוי' כו' ונמרי' כו'.

בברכה מזל טוב!

מכתב
מיום
ה' תשכ"ט
ל
ה' תשכ"ט

קרוגליאק - סגל-ירוש"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, בדרי"ח כסלו תשנ"ד
ברוקלין, נ. י.

האברך הווי"ח אי"א נוי"ב זכור
מוה' אליעזר חנוך שי'
ובי"ג ת"י

שלום וברכה

במענה על ההודעה מקביעות זמן חתונתם
ליום י' כסלו הבע"ל,

הנני בזה להביע ברכתי ברכת מזל טוב מזל
טוב ושתי"י בשעה טובה ומוצלחת ויבנו בית
בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה
כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת
החסידות.

בברכת מזל טוב

מזל טוב
בשם כייק אדמו"ר שליט"א
מזכ"ר

י.ל.ס.
מזכ"ר

Scanned with CamScanner

מכתב ברכה מהרבי מלך המשיח לרגל חתונת הורי החתן

**פרקי חיים
וזיכרונות**

**מהחסיד הרב
שלום זאב ז"ל קרוגליאק**

במקום הקדמה:

“וולודיה איז איינער!” - וולודיה הוא יחיד... ..

כך התבטא על סבא שלום זאב ר' פרץ חן, שהיה שכן וקרוב של המשפחה. היה זה כאשר בנו - ר' דוד חפץ להירשם ללימודים באוניברסיטה, וביקש על כך רשות מאביו, האב סירב בטענה שבאוניברסיטה של רוסיה באותם ימים “יש הרבה כפירה”.

הנער ר' דוד התעקש והביא דוגמה מחבירו - שלום זאב קרוגליאק שלמד באוניברסיטה באותם ימים ובכל זאת נשאר ירא שמים ושומר מצוות..

ענה לו אביו במילים שנחקקו במשפחה:

“וולודיה איז איינער!” — כלומר, “וולודיה הוא יחיד; לא כל אחד מסוגל לעמוד בניסיון כזה.”

***

אמרו עליו חסידים :

"אם היו חותכים לוולודיה את האצבע, לא היה יוצא דם היתה יוצאת אהבת ישראל."

***

סבא שלום זאב.

השם שתמיד נאמר אצלנו בגאווה משפחתית.

מגיל ינקות ידענו שזה סבא שאנחנו חייבים לו הרבה. סבא שהמשפחה הייתה הדבר הכי חשוב עבורו. סבא שחשב תמיד על טובת הכלל, לא על עצמו.

סבא שמסירות נפש היתה בעורקיו והסתכן לא פעם ולא פעמיים בעבור שמירת מצוות ועבור חסידים ששמרו על הגחלת היהודית ברוסיה של אותם ימים.

סבא ששמחת החיים שלו הקרינה לכולם, בפשטות, בלי הצגות, עם חיוך ולב רחב. סבא שהרמקול היה חלק ממנו, וקולו היציב והמשכנע תמיד חיבר בין אנשים

סבא שזו זכות להיות מצאצאיו.

כעת הגיע הזמן שלנו - הנכדים - לחזור קצת לשורשים, להתחקות אחר הדמות של סבא שלום זאב, להיזכר, לשמוע סיפורים, ולהתחבר מחדש למה שהוא היה ועודנו עבור המשפחה.

וכשיגמרו הזיכרונות, נישאר עם הדרך והמסורות אותה השאיר לנו סבא שלום זאב: מסירות נפש, אהבת משפחה, דאגה לאחר, ושמחת חיים פשוטה ואמיתית.

וזו הזכות שלנו — להמשיך את זה.

ילדותו

סבא שלום זאב, נולד בכ"ט באלול תרע"ד (1914) בעיירה בוגוסלב שבפלך קייב שבאוקראינה.

בלידה עצמה התגלה קושי משמעותי בשל גודלו של התינוק, והרופאים אף חששו לחיי אמו. רק בעקבות התעקשותה הסכימו לילד אותה, ואכן, שלום זאב נולד בנס, במשקל גבוה במיוחד.

הוא היה הילד השישי מתוך תשעה ילדים, שגדלו בבית רבני שוקק חיים, הבית, שהיה ספוג בלימוד תורה והכנסת אורחים, היווה המקור לערכים אותם ספג כבר מגיל ינקות.

שלום זאב הצעיר נולד לתוך עולם השרוי במלחמה. מלחמת העולם הראשונה שפרצה פחות מחודשיים טרם לידתו, בעת בה גרמניה הכריזה מלחמה נגד רוסיה (בתאריך ט' באב התער"ד), היהודים שידעו שהם יהיו הראשונים לסבול ממאורעות המלחמה התפללו לסיומה.

המלחמה השפיעה גם על שמו של התינוק "שלום זאב" - שמו 'זאב' ניתן לו על שם סבו הרב בנימין זאב, והשם "שלום" נוסף כסגולה לשלום עולמי

סבא שלום זאב בצעירותו בברית המועצות

בעקבות פרוץ המלחמה.

חבריו כינהו בשם וועלוועל (באידיש), ובשם וולודיה (ברוסית).

אביו היה הרב אהרן קרוגליאק, רבה של העיירה בוגוסלב, שנודע בכינויו "דער באסלאווער רב", ר' אהרון השתייך לשושלת רבנים בת שלושים ושישה דורות, ר' אהרון הנהיג את קהילתו ביד רמה, משפחות הקהילה זכרו לספר שכאשר היה מקריא את פרק 'למנצח' קודם התקיעות היו הקהל מזדעזעים מבכיותיו.

אמו הייתה הרבנית ציפורה, בתו של הרב פנחס אוורבוך, רבה של לדיז'ינקה (לאדיז'ין). העיר לדיז'ין הייתה מרכז יהודי תוסס; כמחצית מ-8,000 תושביה היו יהודים. בקהילה פעלו ארבעה בתי כנסת ושני בתי ספר שבהם שפת הלימוד הייתה יידיש, ויהודיה עסקו במסחר, במלאכה זעירה ובייצור משקאות חריפים.

בתקופת המלחמה, סבלו יהודי העיר מפרעות קשות מצד הגויים, ובעיקר במהלך פרעות "פטליורה" שבהן נרצחו עשרות יהודים. באותו פוגרום נורא נרצח גם הרב פנחס על קידוש השם.

למרבה הזעזוע, מי שביצע את הרצח היה 'הגוי של שבת' של הקהילה, אדם שהיה כביכול מיווד עמם ונהנה מאמונם.

הרבנית ציפורה, שנסעה ללדיז'ינקה כדי לבקר ולנחם את אביה לאחר פטירת בתה ביילה (אחותו של סבא שלום זאב) שנפטרה בילדותה, זכתה לבקרו ולהיפרד ממנו ממש זמן קצר לפני שנרצח.

בתוך מציאות עגומה שבה מאורעות אלו היו לשגרה, גדל סבא שלום זאב. הוא התחנך בבית שבו מסירות הנפש והרגש החסידי היו ספוגים בקירות.

ביתם של הוריו היה פתוח לרווחה לכל נצרך, והם נודעו כבעלי חסד והכנסת אורחים יוצאת דופן, ועשו זאת מתוך התבטלות ומאור פנים. מורשת תורנית וערכית זו היא שליוותה את צעדיו הראשונים של שלום זאב הצעיר ועיצבה את דמותו.

המהפכה

תקופת ילדותו עברה איפה על שלום זאב הצעיר בזמן המלחמה והמהפכה הקומוניסטית. לאחר המהפכה גברו הרדיפות כלפי אנשי דת.

אביו ר' אהרון, שכאמור שימש כרב בעיירתו, נרדף על ידי אנשי היבסקציה, הרדיפה הבלתי פוסקת אילצה את המשפחה לעזוב את בוגוסלב ולנדוד לעיר קייב, ומשם למוסקבה, שנחשבה אז מקלט בטוח יחסית לרבנים, תוך תפילה תמידית שהשלטון לא יאתר את האב - ר' אהרון.

מעניין לציין שהמשפחה במקורה לא היתה שייכת לגזע חסידי חב"ד, הסבא אברהם יעקב השתייך לחסידי בויאן וכללות המשפחה השתייכה לחסידי סדיגורא.

דווקא כעת - אחרי המעבר של המשפחה למוסקבה החל סבא שלום זאב להתקרב ולהכיר מקרוב את חסידי חב"ד (למשל ר' יענקלה ז'ורביצר שהיה לו קשר קרוב איתו, משפחת הלפרין ועוד חסידים) — היכרות שתשפיע על המשך דרכו.

במוסקבה התגוררה המשפחה במרתף קטן (ברחוב "פטגניקה"), שכלל חדר אחד מחסן ומטבח. הבית היה פתוח תמיד לכל נזקק. לעיתים אמרה האם ציפורה לבנה הצעיר: "וועלוועלע, אין לי הלילה מקום בשבילך", והוא יצא ללון אצל שכנים, כי כל פינה בבית התמלאה באורחים.

בשלב מסוים כשנאלץ לעבוד בימים כפי שיתואר בהמשך ובלילות היה משלים חובות לימודיים לאוניברסיטה היה לן במעונות הסטודנטים הסמוכים לבית הוריו, רק לפעמים היה מגיע לבית והיה רואה את הבית מלא באורחים.

מחלת הטיפוס

את טוב הלב והמסירות נפש על הכנסת אורחים שספג בבית, ייטיב לתאר הסיפור הבא:

בזמן מלחמת העולם השניה, כשהיה רעב קשה ר"ל, והשגת אוכל היתה כרוכה במאמץ רב, דאגה הסבתא להשיג ירקות וקיטניות, ולהעמיד כל יום סיר ענק של מרק ובכך החייתה נפשות רבים, שצלחת ממרק זה הציל את נפשם כפשוטו.

לשם כך מישכנה ומכרה את תכשיטיה, וכל מה שהיה להם, וגם התרימה יהודים נוספים.

בזמנם היתה מחלה נפוצה ומסוכנת הנקראת 'טיפוס', אנשים שנדבקו בה חלו ונפטרו בזה אחר זה ולא היתה תרופה לרפאותם, משום כך החולים במחלה זו היו בבידוד מוחלט ואף אחד לא רצה להתקרב עימם ולהגיע איתם במגע.

באחד הפעמים בדרכה לשוק עם אחד מנכדיה, על מנת לחפש לקנות מעט תפו"א ומצרכים אחדים עבור המרק היומי, עברו ליד פח גדול שעמד מחוץ לנגריה. לפתע שמע הנכד מתוך הפח קול שנשמע כקול אדם. הוא קרא מיד לסבתא ציפורה, וכשהתקרבה שמעה קול אדם שבשארית כוחותיו לוחש 'ראטעוועט' - (באידיש-הצילו).

הסבתא הבינה שמדובר באיש יהודי, מיהרה לפנות את שאריות הנסורת ואז נגלה לעיניהם אדם שוכב אלא שפניו היו שחורים. הדבר העיד על כך שהינו חולה במחלת הטיפוס הנוראה.

סבתא ציפורה לא נרתעה מהסכנה הכרוכה בהתקרבות לחולה, ובמקום החליטה, להעבירו לביתה כדי לנסות לטפל בו ולהציל את חייו.

בדיוק אז עבר במקום גוי מקומי עם חמור. תמורת תשלום גבוה מאוד, העיז הלה והעמיס את החולה על החמור, לא לפני שכיסה את עצמו וכן את גב החמור בסמרטוטים, כדי שלא יידבק גם הוא, והביאו לבית המשפחה.

הסבתא קראה למישהו שהפשיט מהחולה את בגדיו, (שהלכו מיד לשריפה), דאגה שירחצו אותו ויספרו את כל שערותיו שגם הם עלולים לדבק וגם אותם שרפו.

הם פינו עבורו את אחד מתוך 2 החדרים שכלל ביתם, ההורים עם כל הילדים עברו לחדר משותף, ואת החדר השני פינו עבור החולה.

לשכנות שלה שתמהו על הסיכון הנורא שלוקחת על עצמה להכניס חולה טיפוס לבית מלא בילדים, אמרה הסבתא 'איך גלייב אז דער אויבערשטער וועט מיך נישט שטראפון אויף די מצווה' (הנני בטוחה שהקב"ה לא יענישני על המצווה) בדרך לא דרך הצליחו להשיג עבורו תרופות, ובס"ד אחרי תקופה, הוא החלים לגמרי.

אסון משפחתי

השקט אותו מצאה המשפחה במוסקבה לא החזיק זמן רב:

בשנת תרצ"ב, זמן קצר לאחר המעבר למוסקבה, פקדה את המשפחה טרגדיה קשה. האב, הרב אהרן, נסע ב"חשמלית", כאשר גוי אנטישמי דחף אותו באכזריות אל מחוץ לקרון באמצע הנסיעה. הפגיעה הייתה קשה מאוד – רגליו נקטעו והוא נותר נכה לשארית ימיו.

האירוע זעזע את המשפחה כולה. באותם ימים של רדיפות וקשיים, הייתה זו מכה קשה גם בגוף, גם בנפש וגם בפרנסת הבית.

אך למרות הכול, הרב אהרן לא נשבר. הוא נשאר אדם שמח, חזק באמונתו ובביטחונו בה', וקיבל את ייסוריו באצילות מיוחדת. בני המשפחה סיפרו כיצד אמר פעם, בחיך מלא אמונה: "אני מקנא במי שחסרה לו רק רגל אחת; לי חסרות שתיים."

בעקבות הטרגדיה הנוראה, נאלץ שלום זאב הצעיר לשאת בעול פרנסת הבית לבדו. המשפחה מלכתחילה לא הייתה בעלת אמצעים, שכן אביו שכאמור כיהן כרב קהילה - לא החזיק במשרה ממשלתית רשמית מטעם המדינה, מה שהותיר אותם ללא זכויות כלכליות.

שלום זאב, שכבר בגיל חמש-עשרה נאלץ לצאת לעבוד לראשונה כדי לסייע למשפחתו, מצא את עצמו כעת, בגיל 18 בלבד, כמפרנס היחיד הניצב מול המציאות הקשה.

שמירת השבת

בשל אותה דלות, ומכיוון שמשרת הרבנות של אביו לא הוכרה על ידי השלטונות, לא זכתה המשפחה לסיוע כלכלי כלשהו. המצב החמיר עוד יותר כאשר באותה תקופה שרר רעב כבד במוסקבה.

באותן שנים, הזכות לקבלת תלושי מזון בסיסיים מהממשלה הייתה מותנית בעבודה בפועל, ומי שלא עבד – רעב לחם.

בפני שלום זאב הצעיר ניצב אתגר כפול: הצורך הקיומי בפרנסת המשפחה אל מול הרצון העז לשמור על קדושת השבת. בחיפושיו אחר פתרון, החל לעבוד במוסך רכבות. שם, הממונה היה יהודי ירא שמים; זה הבטיח לו כי למרות חוקי העבודה הנוקשים, הוא לא יאלץ לחלל את השבת במסגרת תפקידו.

לאחר שנתיים עבר למפעל לעיבוד מתכות, שם החל לרכוש ידע מעשי ומקצועי בתחום המתכות, אולם העבודה במפעל חזרה והציבה בפניו קושי משמעותי: היא התנהלה שבעה ימים בשבוע, כולל בשבת.

כדי לפתור את הבעיה, ניצל סבא את החוק שחל באותם ימים ברוסיה, לפיו מי שהיה רשום ללימודים גבוהים קיבל פטור מעבודה יומיים בשבוע – ביום שלישי ובשבת. סבא נרשם ללימודי ערב באוניברסיטה, ובזכות מעמדו כסטודנט הצליח להיעדר מהעבודה ולשמור שבת.

למרות היותו במסגרת האוניברסיטה הוא נשאר חזק ברוחו והיה ירא אלוקים.

באותו הזמן הצטרף סבא לארגון 'אחים'.

'אחים', היה ארגון חשאי שמטרתו הייתה לסייע לבחורים שלמדו בישיבות, ולמשפחות של יהודים שנעצרו על שמירת מצוות ונותרו ללא פרנסה מינימלית. סבא פעל בארגון והתנדב רבות בהעברת הכספים והסיוע ממקום למקום, למרות הסכנה העצומה הכרוכה בזה.

החתונה

בגיל 25, בשנת תרצ"ט השתדך סבא שלום זאב עם מרת לאה פלנט, מרת לאה היתה ביתם של הרב אברהם יעקב ומרים פלנט, הרב יעקב היה מכונה בפי כל בשם ר' יענקל דיין על שם היותו הדיין בעיר טולצ'ין, הוא היה דור שמיני לרב בעל תבואות שור, ועפ"י המסורת במשפחה, היה הוא נצר ל-43 דורות של רבנים.

מעניין שברשימות הק.ג.ב נקרא בשם 'גלוור בנדה שניאורסונה' (=ראש מאפיית שניאורסון בסמרקנד).

לחתונה המתינו בני הזוג קרוב לשנה וחצי עד להסכמתו של האדמו"ר מבויאן שהרב פלנט היה מחסידיו, ושהה באותה העת מחוץ לברית המועצות.

החתונה נערכה במוסקבה בבית משפחת פלנט בשלהי ה'ת"ש, ובחול המועד פסח בשנת ה'תש"א נולד בנם הבכור דוד ישעיהו שי' (דודיק).

במשך השנים נולדו להם עוד שלושה ילדים; מרת שרה איטה (סופה) ע"ה לרנר (אשת ר' יעקב שי' לרנר), ויבדלחט"א ר' אברהם יעקב (יענקה) ור' חיים צבי (הרשלה).

מיד לאחר חתונתם, המשיכו סבא שלום זאב וסבתא לאה את המורשת המפוארת שעליה גדלו, וביתם הפך למוקד עזרה עבור כל נצרך.

למרות הסכנה המוחשית שאפפה את חייהם באותם ימים, הם לא נתנו לפחד להרתיע אותם ולהפריע מקיומה של מצוות הכנסת האורחים.

בלב פתוח ובמסירות נפש, הקפידו שדלתם תהיה פתוחה תמיד, כשהם מציבים את הדאגה לזולת בקדמת סדר העדיפויות, קודם לטובתם האישית.

סבא שלום זאב וסבתא לאה באירוע משפחתי

באותם ימים, עבד סבא שלום זאב במפעל צבאי כמהנדס מתכות. כישוריו יוצאי הדופן הובילו אותו לקחת חלק בצוות הפיתוח של טיל ה'קטיושה' הראשון – פיתוח שהיה בעל חשיבות אסטרטגית עליונה.

בהמשך, עבר סבא לעבוד כמהנדס במפעל לייצור מטוסים. בתקופה זו, רכש ידע טכני נרחב ומעמיק שהפך אותו לבר-סמכא בתחומו. בפי כול הוא כונה בהערכה 'וולודיה דָּער אינז'נֶר' (- וולודיה המהנדס), שם שהפך לשם דבר בקרב עמיתיו למקצוע, אשר העריכו את המקצועיות והתושייה שגילה בכל אתגר הנדסי.

בעקבות עבודתו עם גויים נהג סבא לומר: 'גוי טוב הינו גוי שלא זורק עליך אבנים, יהודי טוב הוא יהודי שמוכן שיזרקו עליו אבנים למענך'..

עם התקרב הצבא הגרמני למוסקבה, נמלטה רעייתו עם בנם דוד ישעיהו הקטן לסמרקנד שבאוזבקיסטן.

בשל אילוצי העבודה נאלץ סבא להישאר מאחור, והפרידה ממשפחתו בתוך אי-הוודאות של המלחמה הייתה קשה מנשוא ומילאה את ליבו בגעגוע עמוק.

נס ההצלה

לאחר זמן מה, החליטו השלטונות להעתיק את פעילות המפעל לטשקנט, שכן היה זה מקום בטוח יותר מהפצצות הגרמנים. לרגע הזה ייחל סבא יותר מכול – ההזדמנות המיוחדת להתאחד מחדש עם משפחתו.

מנהלי המפעל מסרו להם את פרטי הרכבת שעמדה לצאת לטשקנט והנחו אותם לעלות עליה. כשהתאספו הנוסעים בתחנה, הבחין שלום זאב שאמו, מרת ציפורה, אינה נמצאת.

למרות הפחד להפסיד את הרכבת, הוא סירב בתוקף לעלות לרכבת בלעדיה, וזו יצאה לדרכה כשהם נותרים מאחור.

כעבור זמן מה הגיעה האם, ואליה התלוו כעשרה יהודים נוספים. היא הסבירה לסבא המופתע כי העיכוב נבע מכך שהבטיחה לאותם יהודים למצוא גם להם מקום ובכך להצילם.

לאחר מאמצים, הצליחו כולם להשיג כרטיסים לרכבת אחרת ונסעו לטשקנט.

כשהגיעו ליעדם, התברר להם גודל הנס: הרכבת הראשונה, עליה היו אמורים לעלות בתחילה, הופגזה על ידי הגרמנים ואיש מנוסעיה לא שרד. כך ניצלו חייהם בזכות אהבת ישראל ומסירותה של האם.

טשקנט

בטשקנט התאחדה המשפחה מחדש, לאחר חודשים ארוכים של חרדה וחוסר ודאות. העיר באותה עת הייתה גדושה בפליטים, ותנאי המחיה היו קשים מנשוא בשל הרעב והמחלות שפשטו בכל עבר.

הבית שבו התגוררו היה קטן משמעותית מביתם הקודם, אך למרות זאת, ביתם של סבא וסבתא הפך למקלט עבור יהודים רבים, ובהם חסידי חב"ד, פליטים וחיילים.

לימים תיארה בתם, גב' סופה לרנר ע"ה, כי היו זמנים שבהם בבית הקטן

– שהכיל חדר אחד בלבד – לנו כארבעה עשר איש בעת ובעונה אחת. כדי לשמור על גדרי הצניעות, חולק החדר באמצעות וילון: צד אחד יועד לנשים, והשני לגברים.

אחד הדברים המופלאים, והבלתי נתפסים שסבא שלום זאב וסבתא לאה עשו, היה לתת מחסה ליהודים שהתחבאו בביתם.

מאחורי ארון גדול, בנו בני המשפחה מקום מסתור ובו מיטה צרה, שם הסתירו יהודים שהיו מבוקשים על ידי השלטונות.

באותם שנים נוראות, של שילטון סטלין ימ"ש, וכן בשנים הבאות, להחביא בבית, אדם המבוקש בידי המשטרה והשילטונות הקומוניסטיים, היה 'סכנת חיים' כפשוטה, ואעפ"כ סבא וסבתא הכניסו במשך השנים רבים רבים לביתם.

נותרים מאחור

לאחר המלחמה, עזבו רוב חסידי חב"ד את ברית המועצות במסגרת "הבריחה הידועה" דרך לבוב, תוך שימוש בדרכונים פולניים.

גם סבא שלום זאב רצה להצטרף אליהם ולעזוב את המדינה, עם זאת, יציאת המשפחה התעכבה בשל שני אירועים: חמיו שחלה ונפל למשכב ולא היה ניתן להותירו לבדו, ומאסרה של גיסתו באותם ימים.

על אף הצער על ההזדמנות שהוחמצה, הכיר סבא בתוך תוכו בכך שכנראה נותרה לו עוד שליחות במקומו. באמונתו היוקדת, הוא קיבל את העיכוב באהבה, מתוך הבנה שההשגחה העליונה היא שהועידה אותו להישאר ולהמשיך בפועלו.

סבא שלום זאב נותר בטשקנט, ושם התהדק הקשר שלו עם חסידי חב"ד. באותה תקופה, הם היו כמעט המקור היחיד לחיים יהודיים, שכן כל קיום תורה ומצוות היה כרוך במסירות נפש ממש ובסכנת מאסר והגליה על ידי השלטונות.

כאמור בביתם מצאו מחסה יהודים רבים וכן כאלו שנרדפו על ידי השלטונות,

בין האנשים שהתחבאו אצלם, היו הרב יצחק זילבר שהתפרסם מאוד וזכה ללמד תורה ולקרב ליהדות אלפי תלמידים יוצאי בריה"מ.

לפי אחת העדויות, במחבוא זה שהתה גם משפחתו של ר' יוסף שיף, אבי משפחת שיף המפורסמת, שעזר ליהודים רבים בסמרקנד, ונאלץ לברוח לאחר הלשנה למשטרה ושנתיים וחצי התחבא בבית סבא, ר' שמעון ליצ'קובסקי ועוד.

הנה עדותו של הרב אבא זלמן גורביץ' שאף הוא כשנמלט עם משפחתו מלבוב בשנת תשכ"א, הופנה לבית משפחת קרוגליאק:

"הם סייעו לנו במסירות עם הילדים וסיפקו את כל צרכינו", הוא נזכר. רעייתו, מרת מלכה, מוסיפה פרט מרגש: "הייתי זקוקה לחלב עבור התינוקות. ר' שלום זאב, על אף תפקידו התובעני, היה קם מדי בוקר בשעה מוקדמת מאוד ועומד בתור ארוך ומייגע כדי להביא עבורה מעט חלב טרי".

על עדות נוספת אנו שומעים מר' שייע טייטלבוים, שהוגדר כ"אויב העם" ונרדף על ידי המשטרה החשאית לאחר שחזר מהגליה בסיביר.

סבא שלום זאב לצד הרב יצחק זילבר ור' בצלאל שיף

הוא מצא מקלט בבית משפחת קרוגליאק תחת השם הבדוי "דויד", והתגורר שם בחסותם במשך שבע שנים רצופות, עד ליום פטירתו.

קורת גג

מקרה שזכור במיוחד הוא סיפורו של יצחק גרינפלד, בחור יהודי מפולין שמצא את עצמו כפליט בטשקנט בין השנים תש"ד-תש"ח.

באחד מחודשי החורף הקשים, כאשר הטמפרטורות צנחו לעשרים מעלות מתחת לאפס – קור קיצוני וחריג עבור האזור – נודע לר' שלום זאב כי הבחור לן בבית הכנסת ללא קורת גג.

ללא היסוס, מיהר ר' שלום זאב להביאו אל ביתם הקטן, שם התגורר יצחק תקופה ממושכת עד שהצליח לעמוד על רגליו.

נוכחותו של יצחק בבית הותירה חותם עמוק בלב הילדים. במשך שהותו בביתם הוא יצר עבורם משחק "לוטו חנוכה" מאולתר, בו צייר ציורים המייצגים את אותיות הא'-ב' (כגון בית לאות ב', גן לאות ג' וכן הלאה). המשחק ליווה את הילדים שנים ארוכות, ובמיוחד בימי החנוכה, לאור הנרות.

עבורם, היה זה ביטוי מוחשי למאמר חז"ל: "יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעל הבית" – תמורת הכנסת האורחים, זכו הילדים להכיר היטב את כ"ב האותיות הקדושות ומתוך חיבור פנימי ואוהב.

לימים, בשנת תשי"ח, ניצל יצחק את ה"רפטריאציה" (אפשרות השיבה לנתינים פולנים), יצא מרוסיה ועלה לארץ ישראל.

שנים רבות לאחר מכן, כאשר הגיעה המשפחה לארץ, זכו לסגירת מעגל מרגשת. התברר כי יצחק הפך לפרופסור לשפה האמהרית באוניברסיטת תל אביב.

במפגש מחודש שנערך בזמן השבעה על ר' שלום זאב, נחשף פן נוסף ועלום של השגחה פרטית: יצחק סיפר כי עוד בימי המלחמה, היה מגיע פעמיים בשבוע לביתו של הסבא, ר' אהרון קרוגליאק, שמסר שיעורים תורניים לבחורים פליטים מפולין.

עבור אותם צעירים רחוקים מביתם, השיעורים הללו היו בבחינת "אוכל נפש" כפשוטו – מזון רוחני שהחזיק את נשמתם בימים האפלים. גילוי זה חשף קשר משפחתי עמוק שהיה חבוי במשך עשורים, והיווה עדות נוספת למסירות הנפש המשותפת של בני המשפחה למען הזולת.

אוכל כשר

מסירותה של סבתא לאה הייתה עמוד התווך של הכנסת האורחים בבית. מדי בוקר היא טרחה על הכנת ארוחות עבור האורחים הרבים, וזאת בתקופה שבה השגת מזון בסיסי הייתה משימה קשה, ואוכל כשר – קשה שבעתיים.

סבתא לא חסכה במאמצים; היא הייתה צועדת למרחקים כדי להשיג בשר שנשחט כהלכה, ולאחר מכן עמלה על הכשרתו. יחד איתה עבדה בתה, שזכתה ללמוד מאמה תוך כדי המעשה את הלכות המליחה והלכות רבות נוספות.

כך, במסירות יומיומית, הצליחו השתיים להגיש אוכל כשר ומזין לבאי ביתם הרבים. בקרב פליטי טשקנט עברה השמועה: "בבית משפחת קרוגליאק אפשר לאכול בלב שקט".

בנוסף, נהגה סבתא לאה לחלק מהבשר למשפחות יהודיות נוספות בעיר. היא הייתה שולחת את ילדיה להביא את הבשר הכשר לבתיהם של אלו שאילולא פעולתה היו עלולים להשתמש בבשר שאינו כשר חלילה, או לכאלו שחסרון הבשר מהתפריט הדל היה עלול לפגוע בבריאותם.

כל פעילותה נעשתה ללא כל תמורה חומרית, אלא מתוך שמחה פנימית על הזכות לעזור ליהודי אחר.

למרות הקושי והסיכון הכרוך בכך, בני המשפחה לא ראו במעשיהם "מסירות נפש" יוצאת דופן; עבורם, הדברים נעשו בטבעיות גמורה, מתוך תחושה פשוטה שכך צריך להיות – ולא אחרת.

עבור ר' שלום זאב ורעייתו, קיום החיים היהודיים היה הדבר הראשון שהנחה את המשפחה בכל צעד ושעל. גם באותן שנים מורכבות, הוא

ורעייתו הקפידו על אורח חיים יהודי מלא ולא התפשרו על קלה כבחמורה. הגישה הזו בלטה במיוחד בכל הנוגע לחינוך הילדים. מתוך רצון להגן על עולמם הרוחני של הילדים ולשמור על האמונה שהשרישו בהם בבית, נמנעו ההורים מלשלוח אותם לגני הילדים של המדינה.

דרך זו המשיכה גם בדור הבא, מתוך אותה הכרה בחשיבות החינוך היהודי הטהור.

אתגר יומיומי נוסף היה ההקפדה על כשרות והימנעות מאכילה במוסדות החינוך הציבוריים, שם מאכלי טרפות היו חלק משגרה שלא ניתן היה לקחת בה חלק.

במשך תקופה, נהג ר' שלום זאב להתפלל בשבתות ובחגים בבית הכנסת המקומי. המקום שימש במהלך השבוע גם כמרכז לימוד לצעירים, וביניהם בנו הגדול. אולם, המציאות השתנתה כאשר יום אחד עברו שוטרים באזור וראו את הנעשה בו, השלטונות החליטו לסגור את המקום ולהפסיק את הפעילות בו.

למרות המגבלות, ר' שלום זאב והקהילה סביבו מצאו פתרונות חלופיים. הם ארגנו מניינים בבתיים פרטיים שהתנהלו בשקט ובצנעה, מתוך הבנה שחשיפת התפילות עלולה ליצור קשיים משמעותיים במקום עבודתו של ר' שלום זאב ולסכן את פרנסת המשפחה.

כדי להשלים את הפער הלימודי שנוצר, הזמין ר' שלום זאב 'מלמד' שהגיע לבית המשפחה בכל יום.

הלימוד לא הצטמצם רק לבנים; גם בתו הצעירה, כשהייתה בת שש או שבע, הצטרפה לשיעורים. שם, בין כותלי הבית, היא רכשה את יסודות הקריאה ולמדה להתפלל מתוך הסידור.

חיים תחת המשטר

החיים תחת השלטון הסובייטי דרשו מר' שלום זאב ומרעייתו לאה זהירות עילאית. הם ניהלו חיים כפולים: בבית פנימה – קיום תורה ומצוות בהידור,

ובחוץ – ניסיון מתמיד להצניע כל סממן יהודי.

האתגר הפך מורכב שבעתיים כאשר ילדיהם נכנסו למערכת החינוך הממשלתית.

בכיתה א' של בתם הצעירה, הייתה ילדה שנהגה לפטפט עם חברותיה ולספר בלי שום זהירות על מועדי החגים המקרבים. כאשר הגיעו ימי חגים, נאלצו ר' שלום זאב ולאחיה להשאיר את בתם בבית תחת התירוץ השגורתי של "לא חשה בטוב", אך החשש שמא המורה תבחין בקשר שבין ה"מחלות" לבין לוח השנה היהודי תמיד ריחף מעל ראשם.

באחת הפעמים, לאחר היעדרות ממושכת בתקופת החגים, התממש חששם. המחנכת הגויה קראה לביתם לחדר המורות, ושם כשהילדה הקטנה לבדה לחצה עליה שהיא מוכרחת לספר לה היכן באמת היא היתה בימים האחרונים, הילדה הקטנה פחדה מהמורה ובתמימותה נשברה וסיפרה לה על החג ועל התפילות המשותפות בבית.

זמן קצר לאחר מכן, הוזמנו ההורים לאסיפת הורים כללית. בסיומה, ניגשה אליהם המורה ודרשה מהם בתקיפות ללוות אותה לביתה.

עבור ר' שלום זאב ורעייתו, היו אלו רגעים של חרדה עמוקה. הם צעדו אחריה בשתיקה מתוחה, משוכנעים שהסוד התגלה וכי צעדיהם הבאים עלולים להוביל אל תחנת המשטרה או גרוע מכך.

כשהגיעו לביתה, הפתיעה אותם המורה בדברים שלא ציפו להם. במקום להטיח בהם האשמות או לאיים בהסגרתם לשלטונות, היא פנתה אליהם בנזיפה שכולה דאגה: "זה החינוך שאתם נותנים לבתכם? לספר כל מה שקורה בבית?! וכי אינכם מלמדים אותה שזהו סוד?"

היה זה רגע של נס גלוי בתוך מציאות של פחד. המורה, שבכוחה היה להמיט עליהם אסון, בחרה להזהירם בלבד.

ר' שלום זאב ורעייתו יצאו מביתה בנשימה לרווחה, אסירי תודה על ההשגחה הפרטית ששמרה עליהם, וחדורי הבנה מחודשת לגבי גודל האחריות והזהירות הנדרשים כדי לשמור על חייהם תחת הסכנות הגדולות שריחפו כל העת על ראשם.

קשרים

בזכות שילוב נדיר של מקצועיות ואנושיות, טיפס סבא בסולם התפקידים במפעל המטוסים העצום. - שמו של המפעל היה 'מפעל 84' ובהמשך נקרא TAPO ע"ש הטייס הרוסי המפורסם צ'קאלוב - היה זה מפעל בסדר גודל אדיר, שהעסיק עשרות אלפי עובדים ובשיא המלחמה קצב הייצור בו היה בלתי נתפס – שלושה מטוסים מדי יום!

בתוך המערכת הענקית הזו, הקפיד סבא לנהוג בכבוד עם כל אדם, מהשומרים ועד לבכירי המנהלים; לכולם הקדים שלום בחיוך, וזכה להערכה יוצאת דופן.

מעמדו המקצועי כמהנדס ראשי במפעל, שקיבל בזכות כישורים טכניים בולטים יחד עם יכולת יוצאת דופן בתחום הקשר הבין אישי, העניקה לו חשיפה לסודות מדינה וסמכות על מאות עובדים תחתיו.

חרף הסיכון הכרוך בכך, הוא לא נרתע וניצל את השפעתו ואת קשריו עם אנשי מפתח במשטרה ובצבא לטובת הכלל. במעשיו אלו הצליח לשחרר אברכים רבים משירות צבאי ולסייע לאחרים בהשגת אישורי מגורים (פרופיסקה) בטשקנט – צעד שהציל אותם מרדיפת השלטונות וממאסר, כפי שיסופר בהמשך.

ירידה לצורך עליה

בשנת תשי"ג (1953), בשיאה של 'עלילת הרופאים' האנטישמית, השתנו חייו של סבא שלום זאב באחת.

מי שהיה מהנדס מוערך המופקד על סודות מדינה כמוסים במפעל המטוסים הענקי, סומן לפתע כ'בוגד' בשל יהדותו ופוטר לאלתר.

במשך זמן מסוים נותר ללא פרנסה, תחת ענן כבד של חשד וחוסר ודאות ואחר כך נשלח לעבוד בבית ספר למלאכה.

המנהל שפיטרו היה אף הוא יהודי ואמר לו: "תראה, היום מפטרים אותך אך מחר יכולים לפטר גם אותי, תגיד תודה שרק פיטרו אותך ולא שלחו אותך למקום אחר".

רק זמן לאחר מותו של סטאלין (בפורים ה'תשי"ג בהתוועדות הידועה) זכה לשוב לעבודתו. בזכות אנושיותו יוצאת הדופן, המשיך סבא לרקום קשרים חמים עם כל סובביו; חלק מאותם פקידים וקצינים שהתקדמו בינתיים בסולם הדרגות, היו בעבר עובדים פשוטים שזכרו לו חסד נעורים על היחס המכבד שהעניק להם תמיד, ובזכותם המשיך לפעול ללא מורא לטובת הכלל. בשנת תשכ"ב (1962) כעשור לפני שהתאפשרה יציאתם מרוסיה, התרחש אירוע נוסף שזעזע את עולמו.

בועז, בן אחותו שעלתה לארץ שנתיים קודם לכן היה דמות בכירה במשרד החקלאות בארץ ישראל, והגיע לטשקנט כחלק ממשלחת רשמית שהוזמנה מישראל על מנת ללמד אותם שיטות חדשניות שפיתחו בארץ לגידולים חקלאיים בתנאים מדבריים.

באחד הלילות הגיע בועז לביקור חשאי בבית המשפחה, אך דבר הביקור לא נותר סמוי מעיני השלטונות. בעקבות המפגש הוגשה הלשנה חמורה על כך ש"מרגל ציוני" ביקר בבית המהנדס.

במציאות הסובייטית הנוקשה של אותם ימים, היה זה אירוע שעלול היה להסתיים בגירוש לסיביר, אך בדרך נס הסתפק השלטון בעונש מנהלי: רמת הסיווג הביטחוני של סבא הורדה מהדרגה הגבוהה ביותר לדרגה הנמוכה ביותר.

באותה עת, היתה הורדת הסיווג נחשבת לעונש חמור והדבר גרם לר' שלום זאב עוגמת נפש רבה וצער עמוק על הפגיעה במעמדו המקצועי עליו עמל שנים רבות, אך רק לאחר עשור התברר איזה חסד עצום עשה עמו הקדוש ברוך הוא באותה נפילה.

כאשר הגישה המשפחה את בקשת היציאה מברית המועצות, התברר כי כל מי שהחזיק בסיווג ביטחוני נחשב לרכוש המדינה ונאסר עליו לעזוב את גבולותיה, לעיתים למשך עשרות שנים.

כך קרה לאותה פקידה בכניסה למפעל, שסורבה רק בשל עצם עבודתה במתקן ביטחוני, בעוד שעבור סבא, ה"כתם" בתיקו האישי הפך למפתח ליציאה לחופשי; לו היה נשאר במעמדו הקודם ובעל סיווג עליון לסודות מדינה, לא היה מקבל לעולם אישור לצאת מגבולות ברית המועצות.

שלילת הסיווג העליון היא זו שפתחה לו, בבוא העת, את השער לחירות.

לצד פעילותו במפעל, נותר סבא דמות מרכזית בחיי הרוח של המחתרת היהודית. הוא השתתף בהתוועדויות חסידיות חשאיות, ובשעות שבהן הניגונים גאו, היה קורא בקולו החם והסוחף: "לעבעדיק! לעבעדיק!". קריאתו זו הפיחה חיים ותקווה בלבבות השומעים, וסחפה את כולם לשירה של דבקות גם בתוך אפלת המשטר ההוא.

מבצע מצה

עבור ר' שלום זאב, חג הפסח היה "מבצע" של ממש.

הוא הקדיש את כל כוחותיו כדי להבטיח שיהודים רבים – דתיים ושאינם דתיים – יזכו לחגוג את ליל הסדר כהלכתו, עם מצה שמורה ויין כשר.

לאורך כל הדרך ניצבו בפניו קשיים עצומים, אך הוא השקיע את מרצו ואת הונו האישי כדי לעמוד במשימה.

ההכנות החלו חודשים רבים לפני החג. בבית המשפחה שבטשקנט היה מרתף גדול, ובעונת הענבים היה ר' שלום זאב קונה כמויות עצומות של ענבים כדי לייצר יין בעצמו. מאחר שברוסיה הסובייטית לא ניתן היה להשיג יין כשר, הוא הפך את ביתו ליקב קטן.

המלאכה דרשה קפדנות רבה: מניקוי הענבים היסודי ועד לשלב ההתססה בבקבוקי ענק של 15 ליטר. היין נועד בראש ובראשונה לחלוקה ליהודי האזור לצורך מצוות "ארבע כוסות", ומה שנותר שימש את המשפחה לקידוש לאורך השנה. בימים שבהם אזל מלאי היין, היו מקדשים בשבתות על החלות.

השגת מצה שמורה הייתה משימה לוגיסטית מורכבת ומסוכנת ועבורה סבא

הגה יוזמה מיוחדת:

לכל עובד מדיני סיפקה המדינה חלקת אדמה קטנה לזריעה שנקראה 'קולחוז' (משק חקלאי שיתופי), סבא ביקש מהעובדים לזרוע חיטה בשדותיהם הפרטיים, תוך הבטחה כי ירכוש מהם את היבול.

היה עליו לשחד את מנהלי הקולחוזים המקומיים, כדי שיסכימו שהחסידיים יגיעו בחשאי ויקצרו את החיטים תחת השגחה צמודה, מבלי שייגעו במים. כשהבשילה החיטה, יצא סבא יחד עם בניו וחבריו לקצור אותה בעצמם תחת השגחה קפדנית, ומהיבול הזה אפו מצות שמורות.

לאחר מכן נדרש שוחד נוסף כדי לשכור טחנת קמח. באישון לילה הגיעה קבוצת יהודים והחלה לנקות את התחנה משיירי הקמח שהיו בתחנה. שעה ארוכה עבדו במרץ ובזריזות גדולה על מנת שיספיקו לטחון את החיטים ולהעלם עד הבוקר שעה שעובדי התחנה יגיעו לעבודה.

כשהמלאכה הושלמה וכל התחנה ובמיוחד אבני הריחיים היו נקיות לחלוטין, החלו בטחינה. לאחר דקות אחדות, הבחינו כי יחד עם הקמח יוצאים מהריחיים גושי בצק קטנים. התברר כי הלחץ העודף בין אבני הריחיים סחט לחות מקליפות החיטים שגרם לחימוץ והיווצרות הבצק.

הקבוצה כולה הוכתה בהלם וחשבו כבר לוותר ולבוא ביום אחר אך למרות השעה המאוחרת והעייפות, ר' שלום זאב לא ויתר; הריחיים פורקו ונוקו שוב מהיסוד, והטחינה החלה בשנית עד שבבוקר היה בידיהם קמח שמור ומהודר.

הקמח הובא לביתו של ר' שלום זאב, שם הוקמה מערכת ניפוי מקורית שנבנתה משולחן הבית שהועמד הפוך והשתמשו במסילת השולחן כדי להפוך למכונת הניפוי. השולחן כוסה בסדינים נקיים והמלאכה החלה במרץ, ילדיו עמדו ימים שלמים וניפו עשרות קילוגרמים של קמח.

כשמלאכת האפייה הסתיימה, דאג ר' שלום זאב להפיץ את המצות והיין. הוא שלח את ילדיו במונית כדי לא לעורר חשד, על מנת להביא את החבילות ליהודי העיר.

ר' שלום זאב הקפיד מאוד על כבודם של המקבלים; עבור אלו שידם לא

היתה משגת כלל, היה מחלק את המצות והיין בסתר גמור, כדי שיוכלו לחגוג את ליל הסדר ברוממות הרוח.

בנו, ר' דוד ישעיהו, שזוכר היטב את החשאיות העמוקה שאפפה את כל הפעילות באותם ימים, נשלח לא פעם כשליח להעביר את המצות הכשרות לחסידים ברחבי האזור.

סבא שלום זאב, ברגישותו הרבה, לא רצה לתת לאותם חסידים הרגשה שהם מקבלים "נדבה" או מתנת חנם. לכן, הוא הקפיד לבקש תשלום סמלי עבור המצות. על אף שהסכום היה זעום ולא כיסה אפילו חלק קטן מההוצאות הרבות, לסבא היה חשוב שהיהודים ירגישו כי קנו את המצות במיטב כספם. כך למשל ביקש פעם עבור המצות והיין 3 רובל כשרק עלות המונית היתה 5 רובל..

בנוסף לקמח השמור, השיג ר' שלום זאב מצות נוספות על מנת לחלקם. בטשקנט פעלה בסתר מאפיית מצות מרובעות אצל משפחת סירוטה. ר' שלום זאב היה שוכר את המאפייה וקונה את כל המצות שנאפו בה במחיר מלא, כדי להביאן לחלוקה ולמכירה עבור יהודים שלא דאגו לעצמם למצות. למרות שקנה כל מצה ב-1.50 רובל, הוא הנחה את ילדיו לדרוש מהאנשים "תשלום" סמלי בלבד – לעיתים שליש או רבע מהמחיר המקורי.

גדולה לגימה שמקרבת

סיפור מיוחד ממחיש את מסירותו של סבא להצלת צעירים יהודים מגיוס לצבא הרוסי – גזירה שהייתה כרוכה באותם ימים בסכנה רוחנית כבדה ובחשש ממשי מהתבוללות.

יום אחד הגיע לביתו של סבא אברך כשהוא שבור ורצוץ, והתחנן לעזרה: בנו עמד בפני גיוס כפוי לצבא, והאב לא ידע כיצד יוכל למנוע זאת. סבא הקשיב לדברים, והחליט לפעול באופן מיידי.

למחרת בבוקר, עוד בטרם טעם פת שחרית, יצא סבא למשרדו של המפקד האחראי על גיוס החיילים. הוא הצטייד בבקבוק משקה משובח ונשא תפילה

בלבו שיצליח לעזור לאותו יהודי.

כשהגיע למבנה, דרש בביטחון להיפגש עם המפקד, בטענה שמדובר ב"ידיד ותיק" (על אף שמעולם לא נפגשו קודם לכן).

כאשר ניצב מול המפקד, פנה אליו סבא בחמימות: "ידידי, מה שלומך?". הוא שלף את הבקבוק והציע למפקד לשתות עמו "לחיים" וכפי שהיה שגור אז בפי רבים; "להטביע את צרות החיים בוודקה" ... המפקד לא סירב להצעה והשניים ישבו יחד, שוחחו ונהנו מהמשקה.

בסיום הפגישה, כשהבקבוק כבר היה ריק, אמר סבא כבודך אגב: "יש לי חבר טוב שיש לו בן חלוש וצנום וכעת עושים לו בעיות בענייני הגיוס. תוכל לסדר שלא יקחו את הילד המסכן הזה?". המפקד, שהרגיש קרבה וחברות בעקבות המפגש הלבבי, איתר את השם במהירות מתוך קלסר עב קרס שעמד בארון מאחוריו והשליך את תיקו של הבן ההוא אל מאחורי הקלסרים כך שאף פקיד לא ימצא אותו.

סבתא סיפרה שבאותו יום חזר סבא לביתו כשהוא שתוי מעט, שכן נאלץ לשתות את הבקבוק כולו עם ה"עמית" הגוי על בטן ריקה.

סבא שלום זאב מנגן בדביקות בשעת התוועדות

מאותו יום ואילך, נרקמה בין סבא למפקד ידידות עמוקה ויוצאת דופן. סבא, בתבונתו ובחן שלו, אמר למפקד כי בכל פעם שבה "אשתו תעשה לו צרות", הוא מוזמן להגיע אליו כדי לפרוק את שעל לבו ולשתות יחד כוסית של משקה.

כך קרה שבמשך תקופה ארוכה, היה המפקד מגיע לביתו של סבא מדי פעם. השניים היו יושבים יחד שעות ארוכות, אומרים "לחיים", ומשוחחים בהומור ובאחוות גורל על הצרות שהנשים עושות להם... בכל מפגש כזה, כאשר האווירה הייתה לבבית והמשקה זרם, ניצל סבא את שעת הכושר כדי להגיש למפקד שמות נוספים של בחורים חסידיים. המפקד, מתוך תחושת חברות אמת, היה נענה לבקשותיו של סבא ומשחרר את הבחורים מחובת הגיוס לצבא.

כוס משקה וגבינה

באותם ימים, היה המשפט "גדולה לגימה שמקרבת" שגור על לשונו של סבא, שהיה ידוע בחיבתו למשקה ובכוחו של הבקבוק לפתוח לבבות. אך פעם אחת, היה זה דווקא בקבוק משקה שכמעט והוביל לאסון.

באותה תקופה סגרו השלטונות את בית הכנסת המקומי ואסרו על קיום מנייני תפילה. בשל הגזירות, נאלצו החסידים לאלתר מקומות מפגש חלופיים ולקיים את התפילות בחשאי. כך נוצר סבב בין בתי המשפחות, שאירחו בזהירות את המניין המחתרתי בשבתות ובחגים.

גם ביתו של שלום זאב שימש כמרכז לתפילות אלו; בחדרי חדרים ומתחת לרדאר של המשטרה החשאית, התכנסו יהודים בביתו כדי לשמר את מסורת התפילה בימי החגים.

באחת הפעמים, לקראת יום הכיפורים, הודיע סבא במפעל כי אינו מרגיש טוב ויאלץ להיעדר מהעבודה. בפועל, סבא היה בריא לחלוטין ואף שימש כחזן בתפילות היום הקדוש.

באמצע תפילת שחרית של יום הכיפורים, נשמעו לפתע דפיקות עזות בדלת.

היה זה אחד מחבריו של סבא מהמפעל; הוא שמע כי סבא חולה, והחליט להגיע לבקר כדי לעודד את רוחו. החבר לא הגיע בידיים ריקות – הוא הביא עמו בקבוק משקה וגוש גבינה איכותי, מתוך כוונה לשבת עם סבא, לסעוד ולשוחח עמו עד שיחלים.

הלחץ ששרר בבית באותם רגעים היה בלתי ניתן לתיאור. המניין החשאי נאלץ להשתתק ולהסתתר מיד. סבא, בתושייה של רגע ובלי להסס, קפץ למיטה כשהוא עדיין עטוף בטליתו, והתכסה במהירות בשמיכה מעליה. כשנכנס החבר לחדר, הסביר סבא את עגלי הזיעה שניגרו על פניו – תוצאה של המאמץ והצום – כחלק מהחולי והקדחת שתקפו אותו.

החבר המודאג ישב לצד מיטתו של סבא במשך שעה ארוכה. הוא הפציר בסבא לטעום מעט מהמשקה ומהגבינה כדי להתחזק, אך סבא נאלץ לסרב בתוקף שוב ושוב, בטענה שחוליו הכבד אינו מאפשר לו להכניס דבר לפיו. כך, בתוך המתח הנורא ובעיצומו של היום הקדוש, הצליח סבא לשמור על סודו ועל ביטחון המתפללים בביתו.

עזרה מכל הלב

תחום נוסף שבו באו לידי ביטוי תושייתו וחסדו של סבא היה הסיוע המקצועי שהגיש לבעלי מלאכה. בנו, ר' דוד ישעיהו מספר על כך: "אבא סייע לכולם ללא יוצא מן הכלל. מכיוון שרבים משומרי השבת עבדו בבתי מלאכה קטנים ועצמאיים, אבא היה מייצר עבורם במו ידיו או משיג עבורם את כלי העבודה המקצועיים להם נזקקו".

בזכות הציוד והתמיכה הטכנית שסיפק, הצליחו בתי המלאכה הללו להתבסס ולהתקיים מבחינה כלכלית. כך יכלו בעלי המלאכה החסידיים להמשיך ולהתפרנס בכבוד, תוך שהם שומרים על קדושת השבת באדיקות וללא פשרות.

באותם ימים, פקדה את האזור רעידת אדמה עזה שזרעה הרס רב. בתים רבים בעיר היו בנויים מחומר, ובעקבות הרעש הם קרסו והתמוטטו כלא היו. בין אלו שנותרו ללא קורת גג היו החסיד ר' מוטל קוזלינר ובני ביתו,

שביתם נחרב כליל באסון.

כשנודע הדבר לסבא שלום זאב ולסבתא לאה, הם פתחו את דלתם בפני משפחת קוזלינר ללא היסוס. למרות הצפיפות והתנאים הלא פשוטים של אותם ימים, אירחו אותם סבא וסבתא בביתם בלב רחב ובמאור פנים במשך כשישה חודשים, עד שעלה בידם של בני המשפחה למצוא בית חלופי ולהשתקם.

פריילעכער

ר' לוי פרסמן מתאר את דמותו של סבא, שהיה מוכר בפי כל כ"ולודיה המהנדס": "הוא היה מכניס אורחים בקנה מידה עצום, וביתו תמיד המה מאנשים. השמחה שלו הייתה לשם דבר; הוא היה המעודד והמשמח הרשמי, וקריאות ה-'פריילעכער! פריילעכער!' (בשמחה!) שלו הרעידו את הלבבות בשמחות ובאירועים".

מסירות הנפש של סבא לא ידעה גבול: על אף שעבד במפעל ביטחוני סודי ביותר, ואף שביתו שכן ממש מול המפעל תחת עינם הפקוחה של השלטונות, הוא לא נרתע.

הוא דאג להביא מלמדים לביתו בסתר כדי שילמדו את בניו תורה וגמרא, ובכך הבטיח ששרשרת הדורות לא תינתק גם בלב רוסיה הסובייטית. הסכנה למלמד היתה עצומה ופעמים רבות הוא היה מגיע יחד עם אשתו כשהיא עומדת בחוץ ומוכנה להתריע על כל דמות בלתי רצויה שתתקרב.

לפעמים האחות מרת סופה לרנר ע"ה היתה עומדת על המשמר בחוץ שעה שאחיה היו לומדים תורה עם המלמד בבית.

עצה ותושיה

תושייתו המהירה של סבא וחושיו החדים עמדו למבחן גורלי באחד הימים, כאשר חסיד שנרדף על ידי השלטונות נכנס לביתו במירוץ וביאוש. הלה, שהיה בעיצומה של בריחה מאנשי המשטרה החשאית, חיפש בבהלה פינה נסתרת או ארון שיוכל להסתתר מאחוריו.

בסוד שיח עם הרב יצחק זילבר בעת אירוע משפחתי

סבא שלום זאב הבין מיד כי המשטרה בעקבותיו וכי היא עומדת להיכנס לבית בכל רגע. הוא קלט כי אם החסיד יתחבא, הוא ימצא בקלות, והחליט על אסטרטגיה נועזת. "נסה להירגע מהר," אמר לחסיד המבוהל, "בוא שב איתי ליד השולחן. נלמד משהו יחד על כוס תה, כדי שלא תיראה כאדם במנוסה".

שניות בודדות חלפו, והבית התמלא בשוטרים שפרצו פנימה בצעקות. באופן טבעי, המקומות הראשונים שסרקו בדקדקנות היו אותם ארונות ומקומות מסתור שבהם ביקש החסיד להתחבא בתחילה.

אולם, כאשר הגיעו לשולחן שבו ישבו סבא והאורח, הם ראו שני אנשים השקועים בלימוד מעמיק ובשיחה שקטה על כוס תה.

המראה היה כה טבעי ונינוח, עד שהשוטרים לא ייחסו להם כל חשיבות. הם יצאו מהבית בידיים ריקות, מבלי להעלות על דעתם כי המבוקש נמצא ממש מתחת לאפם.

בשנת תשי"ז עברה המשפחה להתגורר בבית רחב ידיים, שהיה שונה

בתכלית מהדוחק שידעו בשנות המלחמה. הבית החדש כלל ארבעה חדרים וחצר גדולה, ועד מהרה הפך למרכז שוקק של פעילות חסידית ותוססת.

הייתה זו תקופה שבה הורגשה הקלה מסוימת, הן מבחינת הרווחה הכלכלית והן מבחינת יחס השלטונות, מה שאיפשר למשפחה להרחיב את גבולות הכנסת האורחים שלה.

לא אחת היו מגיעים זוג לביתם ומספרים שהחליטו להתחתן ולא מצאו מקום לחתונה יותר מתאים מביתם.. חתונות, אפשרניש, בר מצוות ועוד היו נערכות תדיר בבית.

אחד האירועים המרגשים שנחוגו שם היתה חתונתם של ר' מלך ופרלה לבנהרץ. הבית כולו נרתם למשימה; נשות הקהילה התגייסו לעזור בבישולים ובאפייה, וביניהן בלטו בפעילותן הגב' בלומה גלפרין, הגב' לונה גסינסקי, הגב' בלה גורביץ' ונשים נוספות מהקהילה החב"דית בטשקנט.

כדי לפנות מקום לחוגגים הרבים, רוכזו כל רהיטי הבית בחדר אחד, ושלושת החדרים הנותרים הפכו לאולמות שמחה עבור האורחים. החופה עצמה נערכה בחצר הבית, שהייתה מוקפת גדר גבוהה – פרט שאפשר לערוך את החופה כדת וכדין בבטחה, מבלי לעורר את תשומת לבם של העוברים והשבים בחוץ.

השופר של ר' לויק

בשנת תשכ"ג, עם סיום לימודיו במכון הגבוה לטכנולוגיית רכבות, נשלח בנו ר' דוד ישעיהו (דוד"ק), לעבוד באלמא אטא שבקזחסטן.

באותם ימים, השלטון חייב כל בוגר מוסד אקדמי להקדיש תקופת עבודה מעשית כ"תשלום" על הכשרתו. ר' שלום זאב, שדאגתו הרוחנית לבניו הייתה תמידית, ליווה את בנו במסעו ודאג מראש למצוא עבורו אכסניה בבית יהודי כשר.

הכתובת שנמסרה לו הייתה ביתו של החסיד ר' יוסף נימוטיין. ר' יוסף זכה בשעתו להסתופף בצלו של המקובל האלוקי, הרה"ק רבי לוי יצחק

שניאורסאהן (אביו של הרבי מלך המשיח), בעת ששהה באלמא אטא. כפיקדון יקר ערך, נותרו בביתו של ר' יוסף כמה מכתבי יד קודשו של רבי לוי יצחק, וכן השופר שבו נהג להשתמש בתפילותיו.

בראש השנה של אותה שנה, יצאו ר' יוסף ור' דוד להתפלל בביתו של השוחט המקומי, ר' הלל שהיה גדוש במאות יהודים – רבים מהם רחוקים משמירת מצוות ביומיום, אך ליבם משך אותם לשמוע קול שופר ביום הקדוש.

ביניהם בלטה נוכחותם של למעלה ממאה יהודים יוצאי איראן; הם אמנם לא ידעו את סדר התפילה על בוריו, אך עמדו בחצר בשקט וברצינות מרטיטה לאורך כל התפילה.

כשהגיעו ליעדם לאחר שעות של הליכה לאורך פסי הרכבת (אנשים רבים היו רגילים ללכת לאורך מסילות הרכבת מאחר שהיה נוח להגיע כך מאזור לאזור בעיר) גילו השניים לתדהמתם כי השופר אבד בדרך.

ר לוי'ק - אביו של הרבי מלך המשיח

ר' דוד נזכר לימים כיצד פניו החווירו כסיד למראה מאות היהודים הממתינים בציפייה לקול השופר שאבד להם. ללא שהות, הם החלו לחזור על עקבותיהם בחיפוש קדחתני.

רגע לפני שהתייאשו, אירע נס: השופר נמצא מונח בין פסי הרכבת העירונית, שלם וללא פגע. היה זה פלא גלוי, שכן הסבירות שרכבת כבדה תעבור ותנתץ אותו הייתה גבוהה ביותר.

באותו ראש השנה, וביום הכיפורים שלאחריו, זכה ר' דוד ישעיהו לשמש כ"בעל תוקע" בשופרו של אבי הרבי. שנים לאחר מכן, כאשר עלה ר' שמחה גורודצקי לארץ ישראל, הפקיד בידו ר' יוסף נימוטין את השופר הקדוש כדי שיעבירו לידיו של הרבי מלך המשיח בברוקלין.

הכנות חשאיות

בשלהי שנת תשל"ג, הגיש ר' שלום זאב בקשה לקבלת אשרת יציאה מברית המועצות לארץ הקודש עם בני משפחתו, ר' שלום זאב אמר שהוא חיכה לאשרה זו 112 לילות, למה לילות? כי בימים עסוקים ואין זמן לחשוב על האשרה. ההמתנה האמתית היא בעיקר בלילות.

לימים, כשהגיעו סוף סוף האישורים המיוחלים לצאת מרוסיה, החלו ההכנות החשאיות לעלייה. בטשקנט היו לר' שלום זאב שכנים אוזבקים, אנשי אקדמיה, שהעריכו אותו מאוד. כדי לא לעורר חשד, לא גילו להם בני המשפחה את האמת וסיפרו כי הם עוברים להתגורר במוסקבה.

כששמע השכן על המעבר המתוכנן, הגיע לביתם והזמין לסעודת פרידה, כשהוא עורך שולחן עם כל טוב. כשנכנס ר' שלום זאב לביתם, הבחין כי אשת השכן אינה אוכלת. הוא שאל את שכנו לפרש הדבר, והלה השיב: "אשתי שומרת על העניינים של הדת; לאוזבקים יש חג 'אורזה', כמו צום הרמדאן שבו המוסלמים צמים חודש שלם".

באותו רגע החליט רבי שלום זאב כי הגיעה השעה לגלות להם את האמת, שכן ממילא הוא עומד לנסוע ואין לו עוד ממה לחשוש. הוא פנה לשכנו ואמר: "אני מוכרח לגלות לך משהו: גם אנחנו שומרים על הדת, ולפי החוק

של הדת שלנו אסור לנו לאכול אצלך".

השכן שמע זאת ואמר בהתרגשות: "כל השנים הערכת אותך מאוד, ועכשיו – אני מעריך אותך עוד יותר!..."

ארץ הקודש

בקיץ ה'תשל"ג (1973), לאחר שכאמור קיבלה סוף סוף המשפחה את אשרת היציאה המיוחלת, והתכוננו לעזוב את ברית המועצות בתחילת השנה ולעלות לארץ הקודש, הגיע רגע מבחן נוסף:

ביום הכיפורים ה'תשל"ד פרצה בארץ ישראל מלחמת יום הכיפורים. מלחמה שתפסה את עם ישראל בהפתעה. המערכה לוותה באבדות רבות ובתחושת בלבול וחוסר ודאות עמוקה שפשטה בארץ ובעולם.

הידיעות שהגיעו לברית המועצות תיארו מצב קשה בארץ, ומכרים שונים ניסו לשכנע את סבא לדחות את העלייה עד יעבור זעם. הם טענו כי מסוכן להגיע עם משפחה וילדים למדינה הנמצאת תחת מתקפה.

סבא סירב להשתכנע והתעקש להמשיך בתוכנית כפי שנקבעה. סבא אמר בגאון: "מה שיעלה בגורל עם ישראל – יהיה גורלנו".

המשפחה איפה עזבה את ברית המועצות ועלתה לארץ הקודש.

בז' בחשוון תשל"ד הגיעה המשפחה לירושלים. הגעתם בתאריך זה נשאה עמה סמליות מיוחדת: יום ז' חשוון המצוין את היום שבו הגיע אחרון עולי הרגל מירושלים חזרה לביתו שבנהר פרת.

עבור סבא והמשפחה, זה היום שבו הסתיים מסע הנדודים מהגלות חזרה אל ארץ הקודש - גם אנחנו הגענו הביתה..

בכל שנה מציינים בני המשפחה את יום עלייתם בהודיה לה' על הניסים שעשה למשפחה בהצלה מהיציאה מעמק הבכא הסוביטי.

גם עם עלייתו ארצה, לא נח סבא שלום זאב על שמריו. הם קבעו את ביתם בשכונת סנהדריה המורחבת בירושלים, וגם כאן, כפי שהיה בבוגוסלב

בתספורת של נינו בציון הרשב"י במירון

ובטשקנט, היה הבית פתוח לאורחים ומלא חיים.

לפרנסתו השתלב סבא כמנהל חשבונות במשרד החינוך. בתפקיד זה באו לידי ביטוי תכונותיו הבולטות: סדר מופתי, דיוק ויסודיות, לצד היראת שמים שהנחתה אותו. מנהלים במשרד החינוך ידעו לספר כי מאז כניסתו לתפקיד, הוסדרו תקציבים מורכבים שהיו מעוכבים במשך שנים.

וינה

כעבור ארבע שנים מעלייתם ארצה, יצאה המשפחה לשליחות בויהן שבאוסטריה מטעם "הג'וינט". באותה עת, שימשה וינה כתחנת מעבר מרכזית עבור אלפי עולים שיצאו מברית המועצות בדרכם לישראל.

השהות במחנות המעבר (ובהם מחנה שנואו המפורסם) הייתה שלב קצר אך משמעותי, שנועד להכין את העולים לקראת חייהם החדשים בארץ, ובכלל זה לימוד בסיסי של השפה העברית.

עבור רבים מהעולים, היה זה המפגש הישיר הראשון עם נציגים מישראל ועם עולם התורה והמצוות הגלוי. סבא שלום זאב פעל במחנה במרץ רב

למען חיזוק היהדות ושמירת המצוות: הוא דאג לכל צרכי הכשרות, סבא דאג שינוהל בית כנסת עם תפילות כסדרן.

מעבר להיבטים הטכניים, הרבה סבא לדבר על לבם של העולים ולהסביר להם את חשיבות שמירת המצוות גם לאחר הגעתם לארץ, בפרט התמקד סבא לדבר על ליבם על חשיבות מצוות שמירת שבת שהיתה כה חשובה עבורו.

שנים לאחר מכן, העידו עולים רבים כי בזכותו התחזקו בשמירת מצוות, היו שהניחו תפילין בפעם הראשונה בחייהם וכאלה שקיבלו את הכוח להתחזק באמונה לקראת ההגעה לארץ.

חזרה לארץ

שליחות זו הופסקה, כאשר חלה במחלה קשה, ונאלץ סבא שלום זאב לשוב ארצה.

אולם גם אז לא פסק מפועלו למען הזולת; בשכונת סנהדריה ניהל סבא גמ"ח סיוע לנזקקים ואירח בביתו עולים חדשים וחולים שמצאו אצלו פינה חמה.

במקביל, שימש כגבאי במנין השני בבית הכנסת, מניין ב' היה מתקיים בשעות מאוחרות יותר והגבאים רצו לסגור את המניין בשל כך, אך סבא התעקש שדווקא בגלל השעות המאוחרות יכולים להגיע גם הצעירים שלא מגיעים בשעות התפילה הרגילות.. סבא לקח על עצמו את תיפעול המניין והקדיש מאמצים רבים לחיזוק הצעירים שהיו מגיעים למניין.

תפיסתו החינוכית של סבא שלום זאב באה לידי ביטוי גם בתפקידו זה. בניגוד למנהג המקובל לכבד בעליות לתורה דווקא את המבוגרים שבקהל, סבא הקפיד להעלות לתורה דווקא את הצעירים.

הוא נהג לומר כי המבוגרים כבר 'מסודרים' עם הקב"ה, ודווקא הדור הצעיר הוא זה שצריך את הקירוב והחיזוק, ועל כן יש לחברם ולקרבם בעדיפות ראשונה.

סבא ממש חי את חינוך הדור הצעיר והרבה לצטט דבר תורה שהיה ספוג בנשמתו: התורה מצווה עלינו "והגדת לבנך" – החובה שלנו היא להחדיר ולהעביר את שרשרת האמונה לדורות הבאים.

גישה חינוכית זו באה לידי ביטוי מוחשי גם בהנהגות יומיומיות בבית: בכל שבת, כאשר הילדים והנכדים היו מגיעים, הקפיד שכל אחד מהם – גם הקטנים שבהם – יקדש על היין בתורו.

הדבר הגיע לשיאו בליל הסדר; על אף שהמשפחה בלעה"ר הייתה גדולה והסדר היה ארוך, עמד סבא שלום זאב על כך שכל אחד יקדש בנפרד לפי סדר הגילאים. הוא לא הסתכל על השעון, כמה 'זמן' נשאר עד סוף זמן אכילת האפיקומן - יותר היה לו חשוב שכל ילד ירגיש שמעניקים לו את מלוא תשומת הלב ואת המקום הראוי לו בתוך המשפחה.

בבית ספגו הילדים שוב ושוב את חשיבות המשפחה והאחדות. על לשונו של סבא היה שגור הפסוק: "האספו ואגידה לכם". יעקב אבינו אמנם ביקש לגלות לבניו את הקץ ולא ניתנה לו הרשות משמים, אך מסר להם את הסוד לצליחת הגלות – רק מתוך התאחדות, רק מתוך "האספו".

סיפור מיוחד ממחיש זאת: פעם נערכה שמחה לקרוב משפחה באזור מוסקבה. הנסיעה מטשקנט הייתה ארוכה ומורכבת – כמעט שבוע בדרכים, יציאה מיד במוצאי שבת וחזרה סמוך לשבת הבאה. הקרוב לא העלה בדעתו שסבא יטריח את עצמו, והופתע לראותו מגיע לשמחה. כששאל בפליאה, השיב לו סבא: "אם זו הייתה חלילה הלוויה שלך – הייתי מגיע. אז לא אגיע לשמוח איתך כשאתה חי?"

אפיזודה דומה נוגעת לחינוך הילדים: פעם אמרה סבתא לאה לבנה הרשלה על חשיבות התפילה במניין: "הרי אחרי מאה ועשרים שלי תצטרך לומר קדיש ולהתפלל במניין – אז מה אכפת לך להתפלל במניין כבר עכשיו, כשאני עדיין חיה..."

סבא זכה להגיע בחורף תש"נ לרבי מלך המשיח – ולהיוולד מחדש. סוף סוף זכה הוא להגיע אל הרבי, וזו הייתה עבורו תקופה מיוחדת מאוד. שתי נקודות מעניינות מאותה תקופה: בשבת קודש, ח' שבט, נולדה לסבא נינה – חיה מושקא מיידנצ'יק (איבערט). במוצאי שבת סבתא התקשרה לבשר לו את הבשורה. למחרת, ביום ראשון ט' שבט, סבא עבר אצל הרבי בחלוקת הדולרים. סבא סיפר לרבי שנולדה לו נינה, והרבי הקשיב בריכוז, וכשסבא אמר: "וקראו לה חיה מושקא" – הרבי חייך חיוך גדול והביא לו דולר נוסף עבורה סבא תיאר את הרגע הזה כמשהו מיוחד במינו – לא כפני הירח - אמר, אלא כאור השמש ממש. לפני שעזב את 770 בדרכו למקום אחר בארצות הברית, קיבל סבא מהרבי את ברכת הדרך, כמקובל בין חסידים לעמוד בחלקו האחורי של 770 היכן שהרבי עובר בסיום התפילה בדרכו לחדרו. לאחר מכן, בדרכו לארץ, עבר שוב דרך 770. סבא התלבט אם לעמוד שוב

סבא שלום זאב מספר לרבי על לידת הנינה 'חיה מושקא'

ולבקש ברכה – כיון שלא רצה להטריח את הרבי.
הנכד ר' לייזר קרוגליאק (אבי החתן) שהיה אז בשנת הקבוצה אמר לו:
”סבא, תעמוד שוב בשביל, תבקש מהרבי את ברכת הדרך“.
סבא אכן נענה ועמד מאחור, כשעבר הרבי נתן לו שוב ברכת הדרך לנסיעה
עם תוספת ברכות.
לאחר מכן אמר סבא שזה רגע שלא יתחרט עליו לעולם.

ימיו האחרונים

על לשונו של סבא הייתה שגורה תפילתו הקבועה:
”שהלב יעצור לפני הראש“ –
בקשה ותפילה להישאר ב'פוקוס' עד היום האחרון.
באמת תפילתו התגשמה וזכה סבא להיות עד יומו האחרון צלול בדעתו.
סבא נפטר בג' באדר ב' תשנ"ז (1997), והוא בן 82.
בבוקר פטירתו הניח בעצמו את תפיליו, ולאחר מכן השיב את נשמתו
לבוראו.
הלך לעולמו כשהוא מותיר אחריו דור ישרים יבורך – בנים, נכדים ונינים
ההולכים בדרכיו,
וכן צאצאים הנושאים את שמו, וממשיכים את מורשתו.

הוספה

ל"ג בעומר תש"מ

שביבים מפארד
ל"ג בעומר ה'תש"מ

- החיבה המיוחדת ליוצאי
ברית המועצות

יומן ל"ג בעומר התש"מ

עבור מי שכרה עיריית ניו יורק רכבת מיוחדת? השיחה שנאמרה ברוסית. על מה עשה הרבי מה"מ בידו תנועת ביטול חזקה? ואיזה מוצג טס ישירות ל770? סקירה מיוחדת על פאראד ל"ג בעומר בו השתתפו קבוצה גדולה של יוצאי רוסיה.
// ל"ג בעומר התש"מ - מתוך יומן א' התמימים.

יום ראשון, ח"י אייר - ל"ג בעומר

כבר בבוקר נסגר איסטון פארקוויי לתנועה ע"י מאות שוטרים שאבטחו את הפאראד הגדול.

בזה אחר זה החלו להגיע אוטובוסים רבים מכל חלקי העיר ופלטו מתוכם אלפי ילדים יהודים והוריהם שהגיעו במיוחד לפאראד. מעריכים שקרוב לעשרים אלף ילדים והוריהם הצטופפו מול בנין 770 ו-778 שקושתו בשלטי ענק ססגוניים בעברית ובאנגלית עם כתובות כגון "ואנחנו עמך גו'", "והשיב

מביט בתהלוכה - ל"ג בעומר תש"מ

הרבי מנופף לשלום בתהלוכה - ל"ג בעומר תש"מ

לב אבות גו", "ל"ג בעומר – שנת השלושים לכ"ק אדמו"ר שליט"א", כל י"ב הפסוקים ועוד.

התרגשות מיוחדת ניכרה בשטח, בהשתתפות קבוצה גדולה של עולים מרוסיה ועבורם שכרה עיריית ניו יורק רכבת מיוחדת שלקחה אותם ממקום למקום

על המדרכה בכניסה ל-770 בנו לכ"ק אדמו"ר שליט"א בימה גבוהה מיוחדת שקושטה בציפוי משי ארגמן ועלי' תלו את "כתר השלושים", סמל הפאראד וסמל צא"ח. על הבימה הוצב הסטענדר של כ"ק אדמו"ר שליט"א ושטיח אדום נפרש ממנה עד לפתח 770.

בשעה 11:20, לקול צלילי התזמורת שניגנה "אני מאמין", יצא כ"ק אדמו"ר שליט"א לפאראד, והורה לומר את שנים עשר הפסוקים.

אחרי הפסוקים אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שתי שיחות שתורגמו לאנגלית ע"י ר' י.י. שי' העכט וכן שיחה אחת ברוסית (וסיים באידיש). בשיחות הדגיש את ענין האחדות בין המשתתפים בכלל ובעם ישראל בפרט, ודיבר אודות ענין "והשיב לב אבות על (ידי) בנים" ע"ד גאולת מצרים ש"הם הכירוהו תחילה". בהמשך הזכיר את מאמר רשב"י "בכ"מ שגלו שכונה

עמהן" וההוראה – לקיים תומ"צ גם בזמן הגלות ולא להתפעל מההפרעות, והדגשה נוספת ע"פ מארז"ל "ושכנתי בתוכם" – בתוך כאו"א. לסיום דיבר על ספה"ע, המלמדת על יוקר הזמן והצורך למלאות כל יום בתוכן דמצוות ובזריזות. בשיחה ברוסית חזר בקצרה על המדובר לפני"ז, ואח"כ אמר שיש להכריז בגלוי שגם לפי חוקי המדינה ההיא מותר ללמוד ולקיים תומ"צ, וסיים באידיש אודות אה"ק וסימן שכ"ט בשו"ע וכו'.

בסיום שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א אם יש מי שיתרגם ויאמר תוכן קצר מהשיחה ברוסית, וכשענו בשלילה עשה כ"ק אדמו"ר שליט"א בידו הק' תנועה חזקה של ביטול.

לאחר מכן (בשעה 12:50) החלה לעבור התהלוכה לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א כשהוא מסמן לשלום לילדים וכן מוחא כפיו הק' למשאיות עם המוצגים.

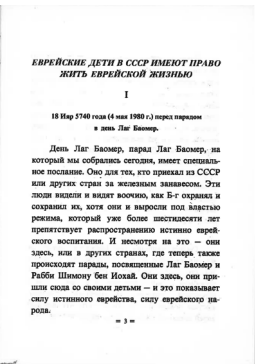
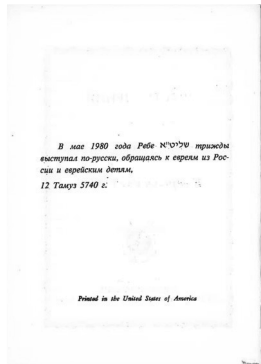
אח"כ עברו 26 משאיות כשעל גביהם מוצגים שונים בהם הושקעו ימים ולילות של עבודה מאומצת.

על משאית אחת בנו ה"קבוצה" מאה"ק דגם של קברו של רבי שמעון בר יוחאי במירון בגודל טבעי על כל הנלוו אליו, כשליד המצבה עומדים ואומרים תהלים או לומדים זהר, עורכים תספורת לילד ועוד. לצד הקבר העמידו עיזה (שנקנתה במיוחד) ולידה עמד שוחט עם סכין שמתכונן לשחיטה (כמנהג משפחות הספרדים במירון). כ"ק אדמו"ר שליט"א הביט על המשאית במבט רציני וחזק, וכשראה את השוחט משחיז את הסכין הסיט את ראשו הק' הצידה.

משאית אחרת הציגה יהודים היוצאים "מאחורי מסך הברזל" עם מטוס הישר ל-770.

על משאית אחרת הוצג חג הפסח כהלכתו עם כל פרטי הסדר, משאית נוספת הציגה את שלימות העם, התורה והארץ ועוד ועוד.

צילום מהתרגום של השיחה לרוסית

Никакой режим, никакой галут (бессоние) не в силах помешать тому, кто хочет реализовать путь Тору, указанный Б-гом в Его священной Торе, исполняя Его Мисвот (заповеди). Эти сироты в конце концов приобщаются к всеприсутствию и объединяются с тысячами других евреев, которые вместе прославят Тору и чествуют единого из величайших ее творцов (Г-м) – Рабей Шломоу бен Йонаш.

В мае 1980 года Рабей Шломоу бен Йонаш (или сокращенно Рабейш) провела самопровозглашенную ревизию волеи, что у него было, раздал свои личные дела оспаривания истинного еврейства и передал этот свой завет всем поколениям еврейского народа.

Смысл послания Лаг Баомер и священная миссия каждого из присутствующих, особенно тех, кто прибыл из России, Румынии или другой польской страны заключается в том, чтобы с еврейской гордостью и еврейской ответственностью доказывать и показывать, что каждый еврей способен жить истинно еврейской жизнью.

не считаясь ни с какими препятствиями. В конце концов такая решимость всегда приносит победу: человек сохраняет и проводит в еврействе не только собственную жизнь, но и жизнь своих детей. Он становится живым примером, посылкой, историей на трудностях, он продолжает жить согласно Торе и даже совершенствует такой образ жизни по инициативе железного завязки. Внимание таких людей распространяется среди окружающих, помогает им, вдохновляет, и передается родственникам и всем тем, кто еще находится в тех странах. В результате и они не терпят, упили Б-г, награду, провозглашают признание священной Тореи, исполняя ее указания и Мисвот. И в скором будущем, как и было обещано, Б-г выведет их из галута.

Рабейш сказал, что Б-г милостив и пребывает с каждым и в сердце каждого из нас. Без различия – живем ли мы в США, в другой стране, либо в европейской или азиатской России, в относительной свободе или в ссылке, Б-г с каждым сыном и дочерью еврейского народа. Он оберегает, дает силы пережить трудности и

дождаться в скором будущем освобождения из галута повсюду, в том числе и в странах преследований.

Еврейские дети в Советском Союзе должны знать, что по закону СССР, давно утвержденному, опубликованному и зарегистрированному советской конституцией, они имеют полное право изучать Тору. Когда маленький мальчик или девочка в России приходит к своим родителям и просит узнать их Ишмивай – никто не смеет мешать отцу или матери обучать своих детей и в полной мере изучать Тору, и также учить их исполнению Мисвот и последующей жизни. Это позволено законом Советской России и, следовательно, предписано всем властям, вплоть до милиции данной страны или зарубежья. А всякий, кто мешает этому, будь то милиционер или высшая власть, нарушает советский закон. И по советским законам такие люди подлежат судебному преследованию и наказанию за нарушение советского закона и конституции.

Более того, власть обязана следить, чтобы никто не мог помешать еврейскому отцу или матери, матери или бабушке обучать детей Торе и показывать живой пример в исполнении Мисвот. Те, кто утверждает или пропагандируют протекционизм, протект дуги. В этом очень легко убедиться, прочитав советскую конституцию. Пособные представители милиции или т.д. лишь пользуются тем, что многие не знают о таком законе, об этом пункте в конституции.

Пришло время гордо провозгласить об этом. Нет сомнений, что юридический аспект в СССР подтверждает законность. Я надеюсь, что все это случится также в Советской России. Сегодня ли – в день Лаг Баомер или завтра – после Лаг Баомер, но в конце концов это услышат и заглянут в советские законы. Их не нужно будет изучать, все это сказано простыми и ясными словами: каждый отец и мать, каждый дедушка и бабушка имеют право воспитывать своих детей и внуков так, как они находят нужным. А те, кто мешает этому – нарушают конституцию своей страны. Само собой разуме-

ется, каждое государство ставит у власти людей, обязанных соблюдать законы. В данном случае – обязанных не мешать воспитанию детей в духе истинного еврейства.

Пусть все это, дай Б-г, поможет тому, чтобы в близком, самом скором будущем, все мы, включая евреев, которые еще находятся в тех странах, обрели настоящее освобождение, которое принесет полную свободу народам США, СССР, всей земля и будет основано на мире, покое, когда каждый человек – истинно свободен. А ведь это идеал всех и каждого: жить свободно, без притеснений и преследований, согласно своему желанию, своей врожденной натуре и вольным традициям своего народа.

Тысячелетняя еврейская традиция связывает истинную свободу каждого еврея – без исключений – с образом жизни согласно Торе, данному нам Б-гом, который управляет всем миром. И в...тотшай, полной свободой будет сопутствовать хорошему, полному здоровью, истинному

мирная жизнь и радость – теперь, в будущем и во все века.

В скором будущем, когда мы все вместе пойдем навстречу праведному Моше'ну, и возвратимся с ним в священный нашу землю, которую назвали девя и в продолжение всего года охраняет Всевышний.

В большой мере этому может помочь, это может ускорить каждый еврей – мужчины и женщины, приехавшие из СССР, – уходя свою связь с еврейством, Торой, ее заповедями и особенно – уходя еврейское воспитание всех своих детей. И в скором все еврейские дети, начиная с самых маленьких, пойдут по указанному Б-гом пути – будут изучать Его Тору, исполнять ее указания и требовать от родителей умения Ишмивай – всего еврейского до в дом. И делая это с радостью и во-одушевлением...

שיחת הרבי מלך המשיח אל יהודי רוסיה!

לילדים יהודים בבריה"מ יש זכות לחיות חיים יהודיים
- ח"י באייר ה'תש"מ בתהלוכת ל"ג בעומר.

-תרגום חופשי-

ליום ל"ג בעומר, ובהתאם לעניין המיוחד של תהלוכת ל"ג בעומר בה התכנסנו כעת, ישנה "הוראה" מיוחדת. הוראה זו מופנית בפרטיות לאלו שהגיעו מבריה"מ או משאר המדינות שמעבר ל"מסך הברזל".

אנשים אלו ראו ורואים במו עיניהם כיצד הקב"ה שומר עליהם בהשגחה פרטית, אף שגדלו תחת שלטון אשר במשך למעלה משישים שנה מנע את הפצת חינוך הכשר בדרך התורה והמצווה. והנה, על אף הכל – הרי הם כאן, או במדינות אחרות שבהן נערכות כעת תהלוכות המוקדשות ל"ג בעומר ולכבודו של התנא האלוקי רשב"י. נוכחותם כאן יחד עם בניהם ובנותיהם, היא היא המראה את כוחה הנצחי של היהדות האמיתית ואת תוקפו של עם ישראל.

יש לומר: שום משטר ושום גלות אינם יכולים לעמוד בפני מי שנחוש בדעתו ללכת בדרך שהורה הבורא בתורתו הקדושה. יהודים אלו מתגברים בסופו של דבר על כל המניעות והעיכובים ומתאחדים עם רבבות יהודים אחרים, כדי לפאר את התורה ולכבד את רשב"י, אשר מסר נפשו בפועל ממש והפקיר את כל ענייניו למען שמירת צביון היהדות, ובכך הנחיל כוח זה לכל הדורות.

תוכן העניין של ל"ג בעומר, והשליחות המוטלת על כל אחד מהנוכחים – ובפרט אלו שהגיעו מרוסיה, רומניה וכיוצא בזה – הוא להראות בגאון יעקב ובפשיטות יהודית, שכל יהודי מסוגל לחיות חיי תורה ומצוות מבלי להתחשב בשום הגבלות. נחישות זו היא שמביאה את הניצחון, והאדם זוכה שחיוו וחיי זרעו יהיו חיים יהודיים אמיתיים. הוא הופך ל"דוגמה חיה", ובזכות עמידתו בתוקף כאן, השפעתו מגעת גם לקרוביו ולאלו שנמצאו

”שום משטר ושום גלות אינם יכולים לעמוד בפני מי שנחוש בדעתו ללכת בדרך שהורה הבורא בתורתו הקדושה”

עדיין באותן מדינות, לחזק את רוחם שלא יתייאשו ח"ו וימשיכו לדבוק בתורה ובמצוותיה.

בהקשר זה יש להבהיר: ילדים יהודים בברית המועצות צריכים לדעת שאף לפי חוקי המדינה שם, כפי שמופיע בחוקה הסובייטית, מובטחת להם הזכות ללמוד תורה. כשילד או ילדה מבקשים ללמוד "אידישקייט", אין לאיש רשות למנוע מההורים ללמדם את התורה וקיום המצוות. דבר זה מותר על פי החוק, ועל כן כל נציג שלטון, ואפילו שוטר פשוט, המנסה למנוע זאת – הרי הוא עובר על חוקי המדינה עצמה וצפוי לעונש.

הגיעה העת להכריז זאת בקול רעש גדול: לכל אב ואם ישנה הזכות המלאה לחנך את ילדיהם בדרך אבותיהם, ואלו המפריעים לכך אינם אלא מפרי חוק. ויהי רצון שפרסום הדברים יסייע לכך שביחד עם כל היהודים הנמצאים שם, נזכה בקרוב ממש לגאולה האמיתית והשלמה.

החירות האמיתית של יהודי קשורה בטבעה ובמהותה לאורח חיים של תורה, כפי שניתנה לנו מאת הבורא המנהיג את העולם כולו. ומידה כנגד מידה, לחירות זו יתלוו בריאות הנפש ובריאות הגוף, וחיים של שלום ושמחה לנצח נצחים.

כל יהודי, ובפרט אלו שהגיעו מבריה"מ, יכולים לזרז את הגאולה על ידי חיזוק הקשר שלהם לתורה ולמצוותיה, ובעיקר על ידי חינוך הכשר של הילדים. וכאשר הילדים יתחזקו בדרך התורה, הם עצמם ידרשו מהוריהם להוסיף ולהחדיר בכל ענייני הבית את הרוח של "אידישקייט", מתוך שמחה וחיות והתלהבות.

ונלך כולנו יחד לקראת משיח צדקנו, ונחזור לארצנו הקדושה אשר "עיני ה' אלוֹקֵינוּ בָּהּ מֵרְשֵׁיט הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵיט הַשָּׁנָה", בקרוב ממש.

”

תוכן העניין של לייג בעומר, והשליחות המוטלת על כל אחד מהנוכחים - ובפרט אלו שהגיעו מרוסיה, רומניה וכיוצא בזה - הוא להראות בגאון יעקב ובפשיטות יהודית, שכל יהודי מסוגל לחיות חיי תורה ומצוות מבלי להתחשב בשום הגבלות. נחישות זו היא שמביאה את הניצחון, והאדם זוכה שחייו וחיי זרעו יהיו חיים יהודיים אמיתיים

לייג בעומר התשי"מ בפאראד
ברוסית ליוצאי ברית המועצות

